

БУРГАСКА РЕГИОНАЛНА ТУРИСТИЧЕСКА КАМАРА
8000 Бургас, ул. "Славянска" № 52, ет. 2, тел: 056/ 81-35-95
e-mail: brtcamara@yahoo.com www.brtc-bourgas.org

Лято 2016 г. Възход, проблеми, настоящи и бъдещи тенденции

Приключи сезон 2016 г.

Летище Бургас до 31.12.2016 г. ще бъде затворено за текущ ремонт.

Прогнозите за броя на пристигналите туристи в Бургаска област бяха много смели, но моите наблюдения показаха, че ние приключваме шестмесечието на 2016 г. с един ръст от 18.64% спрямо същия период на 2015 г.

Не може да се говори за драстичен ръст от 30-50%, защото крилата на сезона са празни от месец май до 20-25 юни и от 15 септември до 30 октомври.

През месеците юли и август хотелите са заети 90-95%, така че прогнозите за ръст от над 30% не са реални. Този факт е добре да се осъзнае от анализаторите, защото при тази заетост няма как да достигне този ръст.

Усложнената международна обстановка доведе до пълно или частично затваряне на основните ни конкурентни дестинации – Тунис, Египет, Турция. Това наложи нова стратегия на големите туроператори от Европа, като заложиха допълнителни чартърни полети към България, за да компенсират отворилата се пазарна празнина. Русия след известни колебания отвори своя пазарен потенциал към България. Това доведе до ръстове почти на всички пазари.

Други фактори, които трябва да отчетем в своя анализ на сезон 2016 г. са: ограничените чартърни полети от Скандинавските страни; продажбата на седалки с цел запълването на чартърите, тъй като те са предварително заплатени; онлайн резервациите на страни като Германия, Руска Федерация, Чехия, Полша и др. вече показват ръст между 25-30%.

На кои пазари Бургаска област през този сезон спрямо 2015 г. бележи възходи?

От месец май до 30.10.2016 г. нашата област е посетена от 1 413 684 чуждестранни граждани. В повече спрямо 2015 г. от 263 504 граждани на ЕС и трети страни.

Анализирайки отделните месеци туристическата картина е следната:

1. м. Май, 2016 г. – спрямо м. Май, 2015 г. – ръст 29%
2. м. Юни, 2016 г. – спрямо м. Юни, 2015 г. – ръст 17.53%
3. м. Юли, 2016 г. – спрямо м. Юли, 2015 г. – ръст 19.99%

4. м. Август, 2016 г. – спрямо м. Август, 2015 г. – ръст 16.32%
5. м. Септември, 2016 г. – спрямо м. Септември, 2015 г. – ръст 24.64%
6. м. Октомври, 2016 г. – спрямо м. Октомври, 2015 г. – ръст 3.60%

Реалната картина по туристически пазари е както следва:

1. Австрия – ръст 31.22%
2. Чехия – ръст 14.80%
3. Германия – ръст 30.57%
4. Полша – ръст 25.67%
5. Англия – ръст 11.069%
6. Израел – ръст 10.33%
7. Русия – ръст 30.18%
8. Украйна – ръст 6.50%
9. Унгария – ръст 25.84%
10. Ирландия – ръст 10.34%
11. Словакия – ръст 13.35%
12. Италия – ръст 59.54%
13. Латвия – ръст 8.57%
14. Литва – ръст 27.30%
15. Кувейт – ръст 2.92%
16. Нидерландия – ръст 3.46%
17. Люксембург – ръст 7.32%
18. Естония – ръст 13.42%
19. Белгия – ръст 29.50%
20. Дания – ръст 3.21%

Защо се получи този възход?

След този бум на строителството 2000 – 2009 – 2010 г., виждаме резултатите от тази многомилиардна индустрия. Тя създаде достатъчно голяма леглова база от 1 500 000, за да обслужи без никакви големи проблеми огромния туристопоток.

Тази година е характерно, че за първи път електронните и печатни медии не представиха българския туризъм само с черни краски, нямаше балконинг с фатален резултат; нямаше замърсени води с фекалии, както през 2015 г.; рязко намаляват туровете с пияни англичани. Напротив, това лято беше добро според националните и международни издания. Това ни дава гаранция, че превърнахме 2016 г. за сравнение в бъдеще.

Заедно с възхода на отделните пазари има други резки спадове като:

1. Република Беларус – спад 25%
2. Казахстан – спад 61.57%
3. Швеция – спад 14%
4. Армения – спад 3.38%
5. Финландия – спад 6.80%

6. Норвегия – спад 1.6%

Основните причини се крият във високата цена на туристическата виза от 90 долара за пазари като Казахстан, Армения, Узбекистан и Турция.

Рязко намаляване на седмичните чартъри от 7 на 5 или 3 през последните 4-5 години в Норвегия, Швеция и Финландия, освен това Скандинавските народи не са склонни да приемат нашия all inclusive. Те го считат за еднообразен, нискокалоричен и беден.

Те търсят вниманието, желаят да бъдат обслужвани от персонал с висока езикова квалификация и професионална подготовка. Трудно забравят случилото се през 2012 г. със смъртта на шведския младеж в гр. Несебър.

С кои други тенденции се открие туристическата 2016 г. спрямо 2015 г.

I. Основният проблем са кадрите.

Безспорно, той е най-големият и все повече се задълбочава. Липсата на добре подготвени кадри доведе all inclusive, въпреки че това не е най-цивилизованият начин за изхранване. Няма кой на съответния език да запита: Какво искат? Какво търсят туристите? Този проблем, не виждам в близка време да се реши при такова развитие на икономиката и ръст на БВП за 2017 г. с 2.5%.

II. Решаването на гореизложения проблем налага внос на работници от 3-ти страни.

За това ни дава право Закона за трудова миграция и трудова мобилност, но все още не е учреден Национален съвет за трудова миграция и трудова мобилност, чрез който да се обсъждат и решават кадровите проблеми, защото в него трябва да има представители от всички министерства на Република България, имащи отношение по този проблем. Законът и правилникът са разработени от специалисти теоретично много добре подготвени, но без практика в реалната трудова среда.

При липсата на кадри, владеещи руски, английски език и добър български език, специално за Сектор „Туризм“ 10-те процента на работници от трети държави трябва да се промени минимум на 30%. Най-подходящите кандидати за работа в Сектор „Туризм“ знаещи руски и английски език граждани от трети страни са предимно студенти, които не са завършили своята професионална квалификация по специалността, а т. 4, ал. 1, чл. 7, който включва едно от условията за позволение за работа на граждани от трети страни гласи: когато гражданинът на трета държава притежава специализирани знания, умения и професионален опит, необходими за съответната длъжност. Това налага МОН да създаде Международна програма за обмен на студенти учащи в университети и колежи, които се намират на територията на трети страни с цел провеждане на производствена практика – стаж, в която програма да се предвиди и Европейската система за натрупване и трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET). БРТК вече изпрати конкретни предложения и проект в МОН.

Законът също казва, че право на достъп до пазара на труда нямат работници - граждани на трети държави, които имат виза за краткосрочно пребиваване в Република България, т.е. необходимо е на гражданина от трети страни да му бъде издадена виза за дългосрочно пребиваване (Тип „Д“), а същевременно не се изисква разрешение за работа на лице с предоставено право на убежище или с предоставена международна закрила в Република България по реда на Закона за убежището и бежанците.

Законът за трудова миграция и трудова мобилност и разработения правилник за приложението му не дават отговор как наетият работник от трети страни ще се данъчно облага и социално осигурява. Кой ще извършва и за коя сметка здравните и медицински застраховки на работника от трети страни.

Какво трябва да направят МТСП, МОН, МТ и туристическия бизнес?

1. Въвеждане на задължителни професионални стажове след приключване на учебната година.
2. Квалификация и преквалификация на преподавателите по технологични дисциплини и практика.
3. Бюрата по труда съвместно с туристическия бизнес по общини да реализират учебните планове и програми, които те са длъжни да спазват, а практическите упражнения да се провеждат в реална туристическа среда – хотел или ресторант.
4. Повече от 75% от заетите в туризма в областта са сезонни работници, като най-голям е недостигът от изпълнителни кадри: сервитьори, бармани, камериери, администратори, екскурзоводи, готвачи и др.

Правителството на Република България да въведе испанския модел за стаж – кадрите да имат постоянен трудов договор с временна заетост: 6 месеца работа в Сектор „Туризм“, а за останалите 6 месеца, човекът може да се запише в бюрото по труда и да получава обезщетения и да се квалифицира и преквалифицира по избор. Видимо се налага въвеждането на продължителното обучение: „Обучение за цял живот – изграждане и разширяване на компетенциите и преминаване към нови познания и специалности“.

Съществени изменения трябва да настъпят при избор на младежи и девойки от професионалните гимназии. Няма нито един обявен конкурс, на който бизнесът да предложи на учащите се да кандидатстват.

Не е ли редно бизнесът да бъде този, който да определя картата на професионалните гимназии. Целта е да се осъществява по-гъвкав прием с повече от една специалност – 2, 3 в зависимост от нуждите на града и областта. Профилирането на 11-те професионални гимназии е повече от необходимост. Например ПГТ в Бургаска област да са профилирани да подготвят кадри за летен туризъм: сервитьори, бармани, администратори, екскурзоводи и сервитьори.

У нас кадрите завършващи ПГТ, колежи и факултети не са тясно специализирани, а са експерти по всичко и по нищо. Те трябва да се специализират и да следват своя кариерен път. Ставаш готвач, след 55-60 години нямаш сили да работиш по 15 часа, ставаш преподавател.

5. Добрият сезон в количествено отношение поставя инфраструктурата на върхово натоварване – от Летище, КПП-та, магистрали, пътища.
Южното Черноморие има нужда от изграждане на отсечката – Поморие-Ахелой, както и Бургас-Варна. През месеците юли и август тези два пътя са безнадеждно претоварени и вече са пречка за нормална трансферна и екскурзионна дейност. Приятно сме изненадани, че круизното пристанище Бургас с прилежащата и инфраструктура и визия е факт.
6. Летище Бургас има голяма необходимост от повече полети през есенно-зимния период и ранна пролет. „Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт“ АД в сътрудничество с Черноморските общини и туристическия бизнес имат намеренията да създадат специален фонд, чрез който да се привлекат нискотарифни превозвачи към Бургас.
Не е целесъобразно бизнесът на областта да отива в Прага – Република Чехия или Истанбул – Република Турция и от там да се пренасочва към необходимата дестинация.
Реализацията на този фонд ще ускори рязко търсенето на Черноморието ни, ще удължи сезона и ще увеличи заетостта на легловата база и услугите като цена.
7. В туристическата дейност съществува още един голям проблем – удължават все повече сроковете за разплащане между туроператорите от всички пазари с хотелиери и местни доставчици в нарушения на всякакви договори като плащанията се задържат от 2 до 3 месеца, а понякога до началото на следващия сезон.
8. Плажовете – към момента този проблем не е решен. Държавата трябва да избере какво иска – да влизат ли други косвени приходи от концесии в хазната пряко или да има други косвени приходи, които да са от обогатения туристически продукт и налагането ни като дестинация.
Пред гражданите ни се създава впечатление, че от следващото лято, стойността на плажните услуги в националните курорти ще е 4 лева, което въобще не е така, защото до 2019 г. има действаща концесия и до тогава, ако концесионерите не се откажат доброволно, няма как да се променят нещата. Другото е юридически дискусии с неясен край.
Трябва да сме наясно, че новите условия ще се случат на плажовете, където старите концесии са приключили.
9. Следващият голям проблем, който МТ не реши това е статута на националните курорти. Не намирам за нормално националните курорти да се представляват от собствениците на инфраструктурата и да не се взима под внимание становището на собствениците на хотели. Изтече цяла година, изминаха 26 години от промените у нас и не е направено нищо, освен че е създадена комисия към МТ.
Надявам се, че националните курорти ще получат в близко време статут, тогава ще се решават въпросите на рекламата, поддържането на инфраструктурата, охраната, сигурността, озеленяване, разработка и утвърждаване на транспортни, търговски схеми и сигурност.
10. От 27 години не е решен проблемът със „сивата икономика“. Настоящата 2016 г. беше върхът на безхаберията, когато МТ, МТСП, МВР не можаха да се справят и

закрият разкритите шандове за продажба на екскурзии, самолетни билети, автобусни билети до Къркларали, Чорлу и Истанбул от фирмата Алексус тур. Същата беше разкрила свой офис в бизнес центъра на улица Индустриална и от началото на месец август беше закрит. Работиха само младежи и девойки от Украйна престояващи в България с туристическа виза без право на работа. С предложените цени дъмпираха пазара и нанесоха жесток удар върху малкия и средния бизнес. Кой, ако не държавата трябваше да се справи с този проблем? Това беше айсберга на безотговорността на държавните институции.

11. Буди голямо недоумение как държава и Черноморска община не може да се справи със супер-високите цени при медицински и таксиметрови услуги. Българските и чуждестранни граждани са притеснени при какви цени ще бъде реализирана дадена услуга и дали няма да възлезе на трицифрена такава.

Хотелиерите са принудени да подписват споразумения със собственици на таксиметрови фирми и медицински кабинети и при необходимост те да резервират или да водят сами туристите за лечение. Това го няма никъде по света. Желаем да забогатеем на мига.

12. Ръстът на онлайн резервации и продажби на туристически услуги налага внедряване на изисквания, ограничения и правила за сигурност на автоматизираните информационни системи (АИС) или мрежи, в които се създава, обработва, съхранява и пренася класифицирана информация във фирмите от Сектор „Туризм“. Наредбата за задължителните общи условия за сигурност на автоматизираните информационни системи и мрежи определя мерките за физическата, документална, персонална, компютърна сигурност и защита на квалифицирана информация на потребителя - клиента.

Един от начините за защита на информацията, използвайки уеб-базирани електронни системи е с помощта на SSL сертификат, както и TLS и SSL протокол за осигуряване на сигурност на комуникацията в интернет.

Какво друго може да се направи за удължаване на туристическия сезон?

Да се приеме предложението на Българския съюз по балнеология и Спа туризъм и да се въведат ваучери за спорт и за здравна превенция по пример за ваучерите за храна. Тук е необходимо политическо решение на правителството. Идеята е работодателите да предоставят такива ваучери към заплатата на служителите си, като този разход да бъде освободен от данъци. Такива практики има в Унгария, Румъния и Франция. При нас стойността им да варира от 300 лв. до 720 лв., колкото и при купоните за храна.

Много сериозно трябва да помислят хотелиерите и ресторантьорите колко струва трудът на работещите в туризма и колко в другите държави.

Минималната заплата през 2017 г. ще бъде 460 лв., а средната около 600 лв. или в Евро 230 или около 300, докато същите тези служители в Европа вземат минимум 1200 – 1400 Евро 3500 Евро. Интерес за обслужващ персонал няма, защото заплатите са ниски.

Какво трябва да предприемат хотелите и ресторантите?

Ежегодно да планират увеличения на средната заплата за работещите, за да стигне заплащането през 2026 г. – 1850 Евро. За първи път виждаме светлина в тунела, защото туристическия бизнес започва да говори не само за образование и субсидии от държавата, а и за реалното заплащане в Сектор „Туризъм“.

Прогнози за сезон 2017 г. е твърде рано да се правят, но цялата леглова база за 2017 г. е договорена. Това означава, че няма чуждестранен туроператор да е намалил броя на леглата, а според водещи български туроператори се търсят още.

Хотелиерите увеличиха сезоните по отношение на цените от 4 на 6, за да се получи по-голямо разнообразие в ценовата политика.

Международните изложения в Лондон и Варшава показват убедително, че интересът към дестинация България е голям.